SUOMEN YK-LIITTO

FINLANDS FN-FÖRBUND • UNA FINLAND

Suomen YK-liiton lausunto vuoden 2018 talousarviosta ulkoasiainhallinnon alalta

VAIKUTTAVA MONENKESKINEN YHTEISTYÖ JA KESTÄVÄN KEHITYKSEN EDISTÄMINEN VAATIVAT AVOIMUUTTA SEKÄ RESURSSEJA

11.10.2017

Suomen YK-liitto kiittää ulkoasiainvaliokuntaa mahdollisuudesta lausua hallituksen talousarvioesitykseen liittyen.

Maailma on valtavien haasteiden edessä, ja nämä haasteet vaativat maailman mailta yhä vahvempaa yhteistyötä. Suuntaus on kuitenkin toisenlainen, ja juuri siksi – nyt jos koskaan – Suomen on panostettava kansainväliseen yhteistyöhön ja tuettava sääntöpohjaista järjestelmää.

YK:n myös pitää voida vastata tämän päivän haasteisiin tehokkaimmalla mahdollisella tavalla. YK:n uusi pääsihteeri Antonio Guterres on aloittanut kautensa laatimalla järjestölle varsin kunniahimoisen uudistusagendan. Sen tavoitteena on kokonaisvaltaisen kestävän kehityksen Agenda 2030:n tehokas ja vaikuttava toimeenpano sekä painopisteen siirtäminen konfliktien ratkaisemisesta niiden ennaltaehkäisyyn rauhanvälityksen ja poliittisen dialogin avulla. Pääsihteeri esitteli syksyn yleiskokouksessa jäsenmaille laaja-alaisia uudistuksia hallintoon, kehitysyhteistyöhön sekä rauhanrakentamiseen että rauhanturvaamiseen liittyen. YK:n uudistuminen on välttämätöntä, ja **uudistusten toteuttaminen ja Agenda 2030:n toimeenpano edellyttävät jäsenmailta vahvaa poliittista tukea ja riittävää sekä oikeanlaista resursointia.**

Kestävän kehityksen tavoitteiden toteuttaminen alkaa kotoa, ja arvostamme hallituksen päätöstä ottaa kestävä kehitys ensi vuoden talousarvion lähtökohdaksi. Suomi on tässäkin asiassa ensimmäisten joukossa, eikä valmiita toimintamalleja ole olemassa. Siksi on tärkeä ottaa valmisteluun mukaan laaja-alaisesti yhteiskunnallisia toimijoita. Oikeiden menettelytapojen kehittyessä tämä toivon mukaan muovautuu entistä perusteellisemmaksi tavaksi arvioida budjetin vaikutuksia kestävän kehityksen näkökulmasta. Budjettien sukupuolivaikutusten arvioinneista on jo paljon kokemuksia maailmalla, ja niistä tulee ottaa esimerkkiä myös kestävän kehityksen vaikutusarviointeja varten. On tärkeää että kestävä kehitys on koko Suomen budjetin lähtökohta, eikä vain ulkoasiainhallintoa tai kehitysyhteistyötä koskeva asia. Se mihin rahat suunnataan, suuntaa kehitystä.

Kuten olemme aiemminkin todenneet, **hyvätkään suunnitelmat ja strategiset painopisteet eivät muutu todellisuudeksi ilman resursseja**. Tämä koskee myös Suomen omia painopisteitä ja koko Agenda 2030:ta. Agendan toteuttamisen kannalta esimerkiksi kansainvälisen ilmastorahoituksen romahtaminen on erittäin huolestuttavaa. Rahoitus jää alle puoleen kahden edellisen vuoden tasosta.

Jotta Suomen tavoitteet YK:ssa toteutuvat, on Suomen oltava aktiivinen YK:ssa ja panostettava YK:n kautta tehtävään työhön. Suomen aiemmat YK-järjestöihin ja YK-rahoitukseen kohdistamat rajut leikkaukset ovat vieneet tältä työltä pohjaa, ja ne näkyvät edelleen Suomen vaikuttavuuden ja osallistumisen vähenemisenä.

Vaikuttavuuden näkökulmasta on myös huolestuttavaa, että Suomella ei tällä hetkellä ole ainoatakaan kansainvälistä aloitetta, jonka eteen tehtäisiin systemaattisesti töitä ja jolle osoitettaisiin riittävät resurssit. Kärkihankkeina esillä pidetään Naiset, rauha ja turvallisuus (1325) -päätöslauselman toimeenpanoa ja rauhanvälitystä, mutta panostukset niihin pysyvät edelleen erittäin pieninä. Esimerkiksi rauhanvälitykseen on budjetissa varattu suoraan vain 500 000 euroa. Summa on todella pieni, jos tämän ajatellaan olevan

Suomen YK-liitto
Finlands FN-förbund
UN Association of Finland

Töölöntorinkatu 2 B, 4. krs
FI-00260, Helsinki
tel. +358 44 781 0300

www.ykliitto.fi
www.facebook.com/UNAFinland

Suomen keskeistä osaamisaluetta.

Miksi talousarvion lukemisesta halutaan tehdä salatiedettä?

Tämän lausunnon yhteydessä keskeinen huomio on, että **budjetin läpinäkyvyys ja avoimuus ovat edelleen ongelmia.** Olemme puhuneet tässä aiemmissakin lausunnoissa, eikä tilanne ole muuttunut. Esityksestä ei myöskään käy ilmi, miten monenkeskinen rahoitus jakautuu kansainvälisten rahoituslaitosten ja muiden toimijoiden kesken. **YK-järjestöjen rahoituksen suunnitteluluvut pitäisi julkaista, kuten vuoteen 2015 asti talousarvioissa oli tapana**. Nyt annettavat tiedot eivät ole riittäviä informoidun päätöksenteon taustaksi. Sama toki koskee myös kahdenvälisen yhteistyön määrärahoja, jossa luetellaan maat erittelemättä summia. Sen lisäksi että tarkkojen suunnittelulukujen julkaiseminen tekisi seurannasta ja poliittisesta keskustelusta mahdollista, se lisäisi myös rahoituksen ennustettavuutta rahoitettavien näkökulmasta.

Budjettikirja ei ole vertailukelpoinen aiempien vuosien kanssa, eikä sen pohjalta saa tietoa sen enempää hyvistä kuin huonoistakaan muutoksista. Budjettikirjasta katsomalla ei selviä esimerkiksi se, että YK:n apulaisasiantuntijapaikat (JPO) ovat vähentyneet vuodessa 32:sta seitsemään, eikä toisaalta se, että poliisien määrä YK-missioissa on noussut merkittävästi. Näiden tietojen tulisi olla selkeästi budjettikirjasta nähtävissä demokraattisen päätöksenteon ja kansalaisosallistumisen mahdollistamiseksi. Se olisi myös hyvän hallinnon mukaista. Budjettivarojen käytön tavoitteellisuutta on myös vaikea seurata, koska YK-järjestökohtaiset linjaukset eivät ole julkisia eikä yleistä YK-strategiaa ole päivitetty sitten vuoden 2013.

Myönteistä on toki se, että monenkeskisen yhteistyön määrärahoja on vähitellen korotettu ja osa lähes 70 % leikkauksesta on palautettu. Nousua monenkeskisessä yhteistyössä on 15 %. Toinen erittäin myönteinen asia on, ettei humanitaarisen avun taso ei ole laskenut.

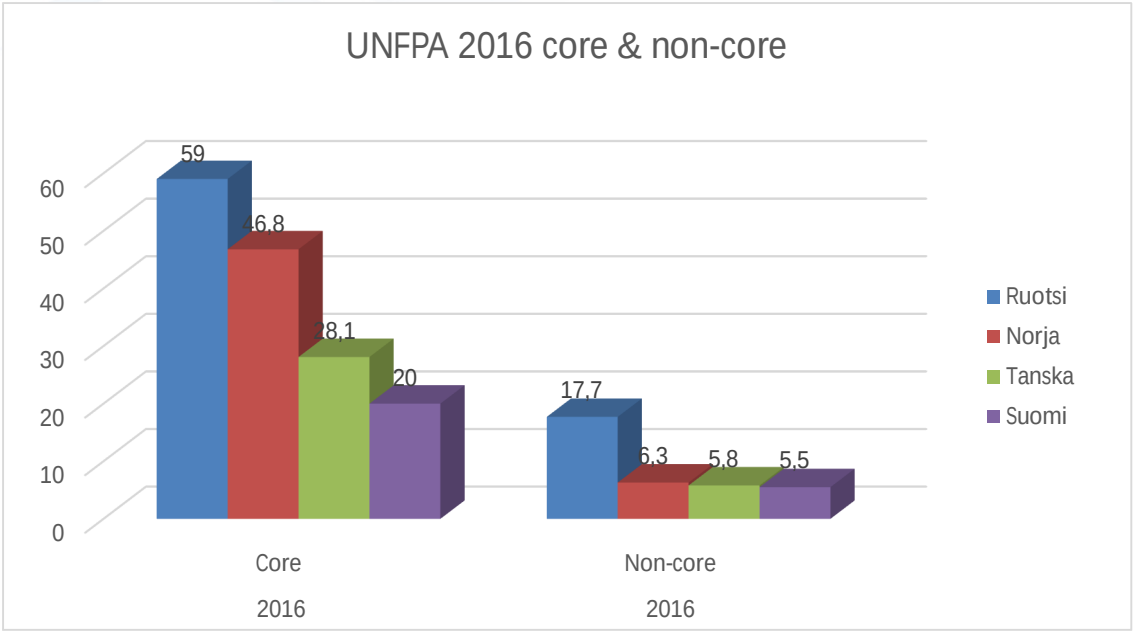
Käyttösuunnitelma (euroa)	2 015	2 016	2017	2018
Monenkeskinen kehitysyhteistyö	268 568 000	119 310 000	145 410 000	168 758 000
Maa- ja aluekohtainen kehitysyhteistyö[1)]	234 435 000	148 003 000	154 039 000	133 225 000
Euroopan kehitysrahasto	25 158 000	45 000 000	53 655 000	56 517 000
Maittain kohdentamaton kehitysyhteistyö	57 300 000	36 660 000	33 460 000	33 025 000
Humanitaarinen apu	74 800 000	70 000 000	70 500 000	70 500 000
Kehitysyhteistyön suunnittelu ja tukitoiminnot sekä kehityspoliittinen tiedotus	7 961 000	5 020 000	4 800 000	4 160 000
Kehitysyhteistyön evaluointi ja sisäinen tarkastus	2 700 000	2 300 000	2 100 000	1 850 000
Tuki kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyölle, Kehitysyhteistyön Palvelukeskukselle (KePa) ja kehitysyhteistyötiedotukselle	114 000 000	65 000 000	65 000 000	65 000 000
Korkotuki-instrumentti	16 500 000	6 800 000	6 231 000	13 231 000
	801 422 000	498 093 000	535 195 000	546 266 000

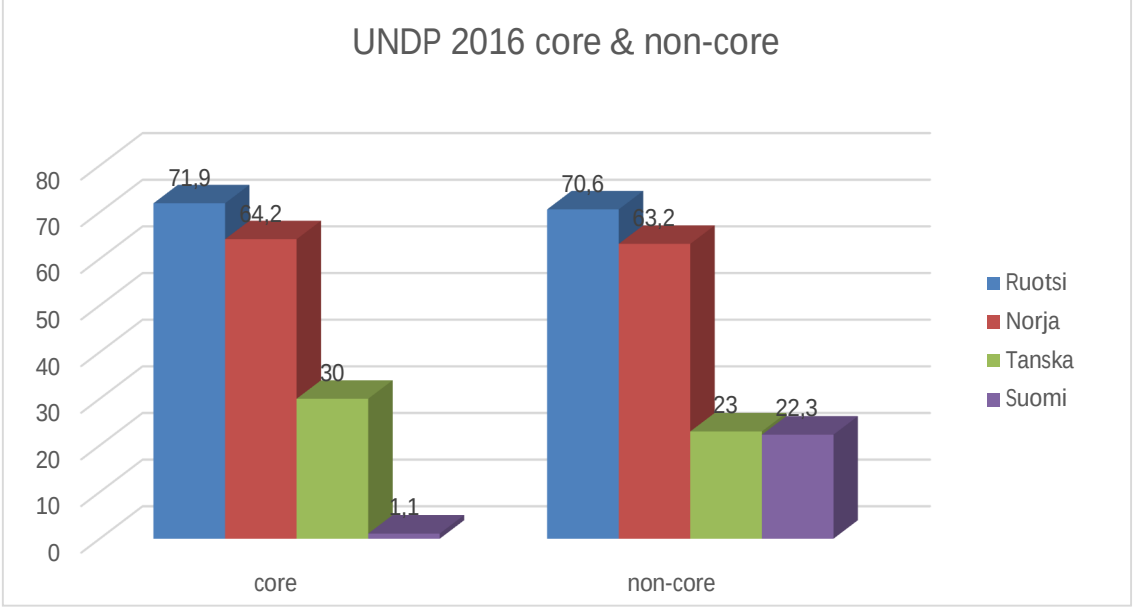
Korvamerkitseminen rajoittaa

Pitkäjänteisen ja tarvelähtöisen työn näkökulmasta keskeinen ongelma rahoituksessa on avustusten korvamerkitseminen. Korvamerkitty rahoitus sitoo järjestöjen käsiä yksittäisten maiden prioriteetteihin avun vastaanottajien tarpeiden sijaan ja heikentää YK:n pääsihteerin uudistusesitysten toteutumismahdollisuuksia.

Suomen rahoituksessa YK-järjestöille on vahva epätasapaino yleisrahoituksen ja korvamerkityn rahoituksen välillä. Voitte kuvitella miten vaikeaa on koordinoida toimintaa, jossa yksi euro kymmenestä on yleisrahoitusta ja loput on korvamerkitty eri hankkeisiin. Rahoittajien pitäisi antaa YK-järjestöille mahdollisuus tehdä perustyötään tehokkaasti ja toteuttaa Agenda 2030:tä paikallisista tarpeista lähtien – ja tämän ne voivat tehdä vain pitämällä yleisrahoituksensa pääosana rahoituksesta. Suomen valitsema linja poikkeaa merkittävästi muista Pohjoismaista, jotka ovat viimeisen parin vuoden aikana nostaneet selvästi core-rahoituksen (eli yleisrahoituksen) osuutta kaikissa YK-järjestöissä.

Agenda 2030:n toteuttamisen tulisi olla rahoituksen perustavoite, ja kokonaisvaltaisen ja laajan toimintaohjelman edistämisessä on keskeistä, että rahoitus on pitkäjänteistä, avointa ja läpinäkyvää. Myös ennustettavuus ja ajantasaisuus ovat keskeisiä hyvän hallinnon kannalta. Esimerkiksi UN Womenin rahoitusta kuluvalta vuodelta ole vieläkään maksettu, vaikka järjestö kuuluu keskeiselle prioriteettialueelle. Mitä alla olevaan taulukkoon tulee Suomi on keskittänyt tukea UNFPAlle ja on ollut yksi 10 suurimman lahjoittajan joukossa muutaman vuoden ajan. Toisin kuin Suomi, muut maat ovat kuitenkin kasvattaneet tukea ja Suomi saattaa pudota kärkikymmeniköstä jo tänä vuonna.

Hallituksen 0,7 sitoumuksen toteuttamiselle on laadittava askelmerkit

Suomi tarvitsee yhä selkeän suunnitelman siitä, miten kehitysyhteistyön 0,7 % osuus BKT:sta tullaan saavuttamaan ja miten se käytettäisiin tehokkaimmin. Tuen vähiten kehittyneille maille tulee myös nousta sovitulle tasolle nykyisen n. 0,15 prosentin tasosta Addis Abebassa luvattuun 0,20 prosenttiin BKT:sta.

Pienet järjestöt tuovat vapaaehtoistyön muodossa tärkeän lisän Agendan toimeenpanoon

Agenda 2030:n kantava periaate on, että ketään ei jätetä ja että kaikki toimijat on saatava mukaan sen toimeenpanoon. Tästä näkökulmasta järjestöjen rahoitusleikkaukset sekä erityisesti pienillä taloudellisilla resursseilla toimivien järjestöjen sulkeminen rahoituksen ulkopuolelle on erityisen huolestuttavaa. Sen ohella mitä järjestöjen toiminnan väheneminen tarkoittaa kaikkein heikoimmille, se vaikuttaa myös järjestöjen kykyyn tuoda ihmisiä mukaan agendan toteuttamiseen vapaaehtoisten muodossa.

Järjestöjen vaikuttavuutta ja asiantuntijuutta on tuettava pitkäjänteisesti ja ennustettavasti

Lopuksi haluan kiinnittää huomiota ulkoministeriön eräiden valtionapujen momentilta myönnettävään järjestötukeen Suomen ulko- ja Eurooppa-politiikan piirissä toimiville järjestöille. **Määräraha on laskenut reilulla kolmanneksella vuosina 2008–2016 samalla, kun yleinen kustannustaso on noussut**. Momentin tämän hetkinen taso vastaa 2000-luvun alun tilannetta. Samaan aikaan **avustusta hakevien järjestöjen määrä kasvaa vuosi vuodelta,** mikä johtaa automaattisesti yksittäisen järjestön rahoituksen laskuun. Jotkut momentilta avustusta saavat järjestöt ovat jo joutuneet lomauttamaan työntekijöitä osaksi vuotta.

Vuosittain haettava projektiluonteinen rahoitus tekee toiminnasta lyhytjänteistä ja vaikeuttaa kumppanuuksien luomista. Esimerkiksi Suomen YK-liiton yhteistyökumppanina on yli 100 YK-koulua eri puolella Suomea, mutta ensi vuoden määrärahoista meillä ei ole mitään tietoa, eikä siten mitään tarjottavaa näille kouluille kevätkaudella 2018. Järjestötyössä ei saavuteta nopeita voittoja, vaan onnistumiset vaativat pitkää pohjatyötä ja asiantuntemusta. Siksi työtä tulisi mahdollisimman pitkälle tukea ennustettavan monivuotisen yleistuen muodossa, kuten kehitysjärjestöjen puolella jo tehdään. Kehitysjärjestöjen parissa on siirrytty viime aikoina nelivuotisiin sopimuskausiin, mikä tukee toiminnan vaikuttavuutta ja mahdollistaa järjestöjen pitkäjänteisen toiminnan ja asiantuntijuuden kehittämisen.

On tärkeää, että suomalaiset järjestöt toimivat aktiivisesti myös ulko- ja turvallisuuspolitiikan saralla ja kiinnostuneiden toimijoiden määrä kasvaa jatkossakin. Tämä ei kuitenkaan ole käytännössä mahdollista ellei toimintaan samalla kohdenneta lisää määrärahoja. Olemme esittäneet momentille miljoonan euron tasokorotusta sekä siirtomäärärahaa työn pitkäjänteisyyden tukemiseksi.

